[2024] 4 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 2024 ਆਈ ਐਨ ਐਸ ਸੀ 266

ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਕੁੰਡਲਜ਼

@ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ ਰਵੀ ਰਾਣਾ

ਬਨਾਮ

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ(ਐੱਸ). 2024 ਦਾ 2741-2743)

04 ਅਪ੍ਰੈਲ 2024

[ਜੇ ਕੇ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ ਅਤੇ ਸੰਜੇ ਕਰੋਲ, ਜੇ ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ) ਦੀਆਂ ਲੱਭਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226, ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਰਕੇ।

ਹੈੱਡਨੋਟਸ

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਕਬੀਲਿਆਂ (ਵਿਮੁਕਤਾ ਜਾਤੀਆਂ) ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ (ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ) ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਐਕਟ, 2000-ਉਪ-ਧਾਰਾ। 6, 7, 9-ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ, ਗੈਰ-ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਕਬੀਲੇ (ਵਿਮੁਕਤਾ ਜਾਤੀਆਂ) ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲੇ, ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ (ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ) ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਿਯਮ, 2012-ਨਿਯਮ। 13, 14, 17-ਡਿਪਟੀ ਕੁਲੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ' ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਮਾਲਕੀਃ

ਆਯੋਜਿਤਃ 2000 ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਸਦੀਕ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 13 (ਬੀ) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। – ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ 03.11.2017 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਅਰਥਾਤ, (i) ਸ਼ੁੱਧ

ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਆਫ਼ ਆਰਟਸ, ਸਾਇੰਸ ਅਤੇ ਕਾਮਰਸ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਮਿਤੀ 11.02.2014; ਅਤੇ (ii) 1932 ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਿਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪੁਰਖੇ 1932 ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।- ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਤੱਥ ਲੱਭਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲੈਸ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਮੰਚ ਹੈ - ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ' ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ/ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ/ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। – ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਸੁਣਿਆ-ਇਸ ਲਈ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਆਰਟੀਕਲ ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ' ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 [ਪੈਰਾ 12,13,22,23]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਕਲਾ 226-ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਰੀ ਦੀ ਲਿਖਤ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੈਟਲ ਕੀਤੇ ਸਿਧਾਂਤਃ

ਆਯੋਜਿਤਃ ਉੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਰਿੱਟ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ-ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਲਈ ਸਬੂਤ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਜਾਂ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਾਰੰਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ-ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੱਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੰਟ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ-ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗਲਤ ਨਾ ਹੋਵੇ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਚੁਣੌਤੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਜਾਂ ਉਚਿਤਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇ - ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਜਾਂ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਆਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 17]

ਕੇਸ ਲਾਅ

ਕੁਮਾਰੀ ਮਾਧੁਰੀ ਪਾਟਿਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਕਬਾਇਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ (1994) ਸਪਲਾਈ. 3 ਐੱਸਸੀਆਰ 50: (1994) 6 ਐੱਸਸੀਸੀ 241; ਇੰਡੀਅਨ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਆਈਓਬੀ। ਸਟਾਫ ਕੰਟੀਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ

ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ [2000] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1212: (2000) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 245-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ.

ਨਾਗੇਂਦਰ ਨਾਥ ਬੋਰਾ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ਼ ਹਿਲਜ਼ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਐਂਡ ਅਪੀਲਜ਼, ਅਸਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ (1958) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1240: ਏ. ਆਈ. ਆਰ. (1958) ਐਸ. ਸੀ. 398; ਰਾਜਿੰਦਰ ਦੀਵਾਨ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਰਾਣੀਬਾਲਾ [2019] 17 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1089: (2019) 20 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 143; ਮਾਹ ਆਦਿਵਾਸੀ ਠਾਕੁਰ ਜਮਾਤ ਸਵਰਕਸ਼ਨ ਸਮਿਤੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [2023] 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1100: (2023) ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਐੱਸ. ਸੀ. 326; ਆਨੰਦ ਬਨਾਮ ਕਬਾਇਲੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਲਈ ਕਮੇਟੀ [2011] 15 ਐੱਸਸੀਆਰ 386: (2012) 1 ਐੱਸਸੀਸੀ 113; ਪ੍ਰਿਆ ਪ੍ਰਮੋਦ ਗਜਬੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [2023] 9 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1261:2023 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਐੱਸ. ਸੀ. 909; ਮਾਰੀ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਸੇਠ ਜੀ. ਐੱਸ. ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ [1990] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 843: (1990) 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 130; ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1994) ਪੂਰਕਤਾ 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 714: (1994)5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 244; ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਿਲਿੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ, [2000] ਸਪਲਾਈ. 5 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 65: (2001) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 4; ਦਿਆਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੁਧੀਰ ਬਾਥਮ ਅਤੇ ਹੋਰ [2011] 15 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1092: (2012) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 333; ਸੈਂਟਰਲ ਕੌਂਸਲ ਫਾਰ ਰਿਸਰਚ ਇਨ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬੀਕਰਨ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ [2023] 11 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 731:2023 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ 996; ਸਈਦ ਯਾਕੂਬ ਬਨਾਮ ਕੇ. ਐੱਸ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ [1964] 5 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 64: ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1964 ਐੱਸ. ਸੀ. 477-ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ; ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਕਬੀਲਿਆਂ (ਵਿਮੁਕਤਾ ਜਾਤੀਆਂ) ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ (ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਦਾ ਨਿਯਮ) ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਐਕਟ, 2000; ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ, ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਕਬੀਲਿਆਂ (ਵਿਮੁਕਤਾ ਜਾਤੀਆਂ) ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ (ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਦਾ ਨਿਯਮ) ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਿਯਮ, 2012; ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਆਰਡਰ, 1950.

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਜਾਤੀ ਵੈਧਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ; ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡੋਮੇਨ; ਤੱਥ ਲੱਭਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ; ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ; ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ; ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਜਾਂ ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਅਧਾਰ

ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕੇਸ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2741-2743 of 2024 ਬੰਬਈ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ ਜੂਡੀਕੇਚਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ

ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 08.06.2021 ਤੋਂ ਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰ. 2018 ਦਾ 3370,2019 ਦਾ 2675 ਅਤੇ ਡਬਲਯੂਪੀਐਲ ਨੰ. 9426

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ

ਧਰੁਵ ਮਹਿਤਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਮਹੇਸ਼ ਅਗਰਵਾਲ, ਰਿਸ਼ੀ ਅਗਰਵਾਲ, ਅੰਸ਼ੁਮਨ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਅੰਕੁਰ ਸਹਿਗਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਜਲ ਦਲਾਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਮਾਕਸ਼ੀ ਸਹਿਗਲ, ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਈ. ਸੀ. ਅਗਰਵਾਲ, ਵਕੀਲ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਸ਼ਾਦਨ ਫਰਾਸਤ, ਸਚਿਨ ਭਾਰਤ ਥੋਰਾਟ, ਅਸ਼ੋਕ ਜਨਰਾਓ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਪਰਾਜਿਤ ਜਾਮਵਾਲ, ਹਰਸ਼ਿਤ ਆਨੰਦ, ਅਮਨ ਨਕਵੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਿਸ਼ਿਕਾ ਜੈਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਤਾਸ਼ਾ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੇਰਗਾਂਕਾ ਕੁਕਰੇਜਾ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਬੱਬਰ, ਸਿਧਾਰਥ ਧਰਮਾਧਿਕਾਰੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਆਦਿਤਿਆ ਅਨਿਰੁੱਧ ਪਾਂਡੇ, ਭਾਰਤ ਬਾਗਲਾ, ਸੌਰਵ ਸਿੰਘ, ਆਦਿੱਤਿਆ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੀਤ ਐੱਸ ਫਾਂਸੇ, ਆਦਰਸ਼ ਦੂਬੇ, ਸੁਧਾਂਸ਼ੂ ਐੱਸ ਚੌਧਰੀ, ਪ੍ਰਵੀਨ ਆਰੀਆ, ਨਚਿਕੇਤਾ ਵਾਜਪਾਈ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦਿਵਯਾਂਗਨਾ ਮਲਿਕ ਮੈਸਰਜ਼ ਲਾਫੀ ਲਈ, ਰਵਿੰਦਰ ਕੇਸ਼ਵਰਾਓ ਅਦਸੂਰ, ਸਾਗਰ ਐੱਨ ਪਹੁਨੇ ਪਾਟਿਲ, ਯਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਸੋਨਾਵਨੇ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ/ਆਦੇਸ਼

ਨਿਰਣਾ

ਜੇ ਕੇ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ ਜੇ

ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਤਿੰਨ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਆਮ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 08.06.2021 ਦੇ ਅੰਤਮ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਕਤ ਤਿੰਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 2018 ਦਾ 3370 ਅਤੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 2019 ਦੇ 2675 ਨੂੰ ਆਨੰਦਰਾ ਵਿਥੋਬਾ ਅਡਸੁਲ ਅਤੇ ਰਾਜੂ ਸ਼ਾਮਰਾਓ ਮੰਕਰ (ਇੱਥੇ ਜਵਾਬਦੇਹ) ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ-ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਾਤੀ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ, ਮੁੰਬਈ ਉਪਨਗਰ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਿਤੀ 03.11.2017 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ 'ਮੋਚੀ-ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ' ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਲਾਂਜਿੰਗ) ਨੰ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ 2020 ਦਾ 9426 ਪੱਤਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਲੱਭਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਤੀ 03.11.2017 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਪੱਤਰ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨ 'ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ।

ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਮ ਵਿਵਾਦਤ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਆਨੰਦਰਾ ਵਿਠੋਬਾ ਅਡਸੁਲ ਅਤੇ ਰਾਜੂ ਸ਼ਾਮਰਾਓ ਮੰਕਰ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮਿਤੀ 03.11.2017 ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚਾ ਲਗਾਇਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ 2,00,000/- ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ।

ਸੰਖੇਪ

2 ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਇਹ ਸਾਰਾ ਵਿਵਾਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 2019 ਦੀ ਸੰਸਦੀ ਚੋਣ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਅਮਰਾਵਤੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਲਈ ਰਾਖਵੀਂ ਸੀਟ 'ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਲੜੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਨੰਦਰਾ ਵਿਥੋਬਾ ਅਡਸੁਲ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਚੋਣ ਲੜ ਰਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਜੇਤੂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਉੱਭਰਿਆ ਸੀ। (ਇੱਥੇ ਜਵਾਬਦੇਹ)ਰਾਖਵੀਂ ਸੀਟ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ' ਤੇ ਹੋਰ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ' ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਮਨਘੜਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ 'ਮੋਚੀ-ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ' ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਾਲ 2013 ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਡਿਪਟੀ ਕੁਲੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। 2013 ਤੋਂ 2017 ਤੱਕ, ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 28.06.2017 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ।

3. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 28.06.2017 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਰਿਮਾਂਡ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ 03.11.2017 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਅਰਥਾਤ: (i)

ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਆਫ਼ ਆਰਟਸ, ਸਾਇੰਸ ਅਤੇ ਕਾਮਰਸ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 11.02.2014; ਅਤੇ (ii) 1932 ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਿਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪੁਰਖੇ 1932 ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਐਪਲਲੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਰਗੂਮੈਂਟ

4. ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ। ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਧਰੁਵ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਮੇਟੀ ਵਿਆਪਕ ਤੱਥ-ਖੋਜ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ/ਫੋਰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ, ਇੱਕ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਅਥਾਰਟੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, 'ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਕਬੀਲਿਆਂ (ਵਿਮੁਕਤਾ ਜਾਤੀਆਂ) ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ (ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਦਾ ਨਿਯਮ) ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਐਕਟ, 2000' (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ '2000 ਐਕਟ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਤੱਥ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰੋਵਿੰਗ ਜਾਂਚ ਬੇਲੋੜੀ ਸੀ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। [ਵੇਖੋ 'ਨਾਗੇਂਦਰ ਨਾਥ ਬੋਰਾ ਬਨਾਮ. , ਏ. ਆਈ. ਆਰ 1958 ਐਸ. ਸੀ. 398 '-ਪੈਰਾ 30 ਤੋਂ 39 ਅਤੇ 41;' ਰਾਜਿੰਦਰ ਦੀਵਾਨ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਰਾਣੀਬਾਲਾ, (2019) 20 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 143 '-ਪੈਰਾ 85 ਤੋਂ 87;' ਇੰਡੀਅਨ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਆਈ. ਓ. ਬੀ. ਸਟਾਫ ਕੰਟੀਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, 2000 (4) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 245 '-ਪੈਰਾ 17; ਐੱਮ. ਆਦਿਵਾਸੀ ਠਾਕੁਰ ਜਮਾਤ ਸਵਰਕਸ਼ਨ

ਸਮਿਤੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 2023 ਐੱਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐੱਸਸੀ 326-ਪੈਰਾ 28]

5. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉੱਘੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਯੁੱਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਨਤੀਜੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। [ਦੇਖੋ 'ਆਨੰਦ ਬਨਾਮ ਕਬਾਇਲੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਲਈ ਕਮੇਟੀ, (2012) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 113'-ਪੈਰਾ 22; 'ਪ੍ਰਿਆ ਪ੍ਰਮੋਦ ਗਜਬੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, 2023 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ. ਸੀ. 909'-ਪੈਰਾ 8 ਤੋਂ 12]

ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਰਗੂਮੈਂਟ

6. ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 341 ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼, 1950 (ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਦੇਸ਼' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਵਿੱਚ ਦਖ਼ਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਤੀ ('ਰਵੀਦਾਸੀਆ ਮੋਚੀ "ਜਾਂ' ਸਿੱਖ ਚਮਾਰ") ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੋਈ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖ਼ਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੁਣ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਸਮੇਤ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ [ਵੇਖੋ 'ਮਰੀ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਸੇਠ ਜੀ. ਐਸ. ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ, (1990) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 130'; 'ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (1994) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 244'; 'ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਿਲਿੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2001) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 4'], ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਮੂਲ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਾਜ ਤੋਂ ਸਬੰਧਤ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਾ ਲਾਭ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ 'ਅਗੇਤਰ' ਜਾਂ 'ਪਿਛੇਤਰ' ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਸੰਸਦ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਜਾਤੀ/ਕਬੀਲੇ ਨੂੰ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ 'ਰਵੀਦਾਸੀਆ ਮੋਚੀ' ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 'ਸਿੱਖ ਚਮਾਰ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਲਈ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਜਾਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਜ ਲਈ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ' ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੋਟ 'ਤੇ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਕਿ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ' ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ, ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

7. ਸਹਾਇਕ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਾਦਾਨ ਫਰਾਸਤ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਤੱਥਾਂ' ਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਈ ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਮਨਘੜਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਈ ਜਾਅਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ 'ਟਰਾਇਲ ਐਂਡ ਏਰਰ' ਢੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਜਦੋਂ 'ਮੋਚੀ' ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਮਨਘੜਤ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦਲੀਲ ਦੀ ਖਾਤਰ ਵੀ ਜੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਸਲੀ ਹਨ, ਤਾਂ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਇਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਾ ਲਾਭ ਮੰਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਵੈ-ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਦਾਅਵੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ 'ਰਵੀਦਾਸੀਆ ਮੋਚੀ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 'ਸਿੱਖ ਚਮਾਰ' ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 'ਮੋਚੀ' ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਤਾਂ 'ਸਿੱਖ ਚਮਾਰ' ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 'ਰਵੀਦਾਸੀਆ ਮੋਚੀ' ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਲਈ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ 'ਸਿੱਖ-ਚਮਾਰ' ਜਾਂ 'ਰਵੀਦਾਸੀਆ ਮੋਚੀ' ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਲਈ 1950 ਦੇ ਮੂਲ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ 'ਸਿੱਖ-ਚਮਾਰ' ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 'ਰਵੀਦਾਸੀਆ ਮੋਚੀ' ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

8. ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ, (i) ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ; (ii) ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ; ਅਤੇ (iii) ਉਸਦਾ ਸਵੈ-ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਤਿੰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਤੀ ਵੈਧਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਟਰਪੋਲੇਟ, ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਮਨਘੜਤ ਸਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹਿਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, i.e., ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਿਰੀਖਣ 'ਤੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਸਕੂਲ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਉਕਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਦੂਜਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਪਿਤਾ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਖੁਦ ਹੀ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 03.11.2017 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਨੂੰ, ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਉਸੇ ਜਾਤੀ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਤੀਜਾ, ਆਖਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, i.e., ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਸਵੈ-ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਕਾਰਤੀਕੇਆ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਜੂਨੀਅਰ ਕਾਲਜ, ਨਿਊ ਹਾਲ ਰੋਡ, ਕੁਰਲਾ ਵੈਸਟ, ਮੁੰਬਈ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਕਾਲਮ ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਮੋਚੀ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ 23.08.2013 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਅਮਰਾਵਤੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਬਡਨੇਰਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

9. ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੈ ਕਿ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਖ਼ਤਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪਰਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ 'ਕੁਮਾਰੀ ਮਾਧੁਰੀ ਪਾਟਿਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਵਧੀਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਕਬਾਇਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ (1994) 6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 241' ਵਿੱਚ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਸਲ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਜਾਅਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬੇ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ

ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਪੈਰਾ 13 ਵਿੱਚ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ-

13. .....ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦੀ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਮੁਹਿੰਮ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਮੰਤਵ ਲਈ, ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬੇ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨਃ

1. ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬੇ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਮਾਲ ਉਪ-ਮੰਡਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕੁਲੈਕਟਰ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਤਾਲੁਕ ਜਾਂ ਮੰਡਲ ਪੱਧਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

2. ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ, ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਜਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰ, ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਯੋਗ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਜਾਤੀਆਂ, ਕਬੀਲੇ, ਕਬਾਇਲੀ ਭਾਈਚਾਰੇ, ਕਬੀਲਿਆਂ ਜਾਂ ਕਬਾਇਲੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਜਾਂ ਸਮੂਹਾਂ, ਜਿਸ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਉਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕਰੇਗਾ।

3. ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

4. ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤਿੰਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ, (I) ਇੱਕ ਵਧੀਕ ਜਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ, (II) ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ/ਕਬਾਇਲੀ ਭਲਾਈ/ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ (III) ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬੇ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਖੋਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗੂੜ੍ਹਾ ਗਿਆਨ ਹੈ,

ਕਬੀਲਿਆਂ ਜਾਂ ਕਬਾਇਲੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰੇ, ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਸਮੂਹ।

5. ਹਰੇਕ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬੇ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਚੌਕਸੀ ਸੈੱਲ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੇ ਚਾਰਜ ਵਿੱਚ ਸੀਨੀਅਰ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਇੰਨੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਉਸ ਸਥਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਮੂਲ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਕਸਬੇ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਉਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਚੌਕਸੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਾਂ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ, ਜਨਮ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ, ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਜਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਜਾਤੀ ਆਦਿ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਮਾਨਵ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਨਸਲੀ ਗੁਣਾਂ, ਦੇਵਤਾ, ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ, ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ, ਵਿਆਹ ਦੇ ਢੰਗ, ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ, ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਦੇ ਢੰਗ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਸਬੰਧਤ ਜਾਤੀਆਂ ਜਾਂ ਕਬੀਲਿਆਂ ਜਾਂ ਕਬਾਇਲੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਆਦਿ ਦੁਆਰਾ।

6. ਸਬੰਧਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬੇ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ "ਸੱਚਾ" ਜਾਂ "ਸ਼ੱਕੀ" ਜਾਂ ਨਕਲੀ ਜਾਂ ਝੂਠਾ ਜਾਂ ਗਲਤ ਦਾਅਵਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਪੋਸਟ ਦੁਆਰਾ ਬਕਾਇਆ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦਵਾਰ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਜਾਂ ਜਵਾਬ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਨੋਟਿਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 30 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ

ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਜਿਹੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ/ਜਵਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ' ਤੇ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ/ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਵਜੋਂ ਬੁਲਾਏਗਾ ਜੋ ਉਮੀਦਵਾਰ/ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ/ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਢੋਲ ਵਜਾ ਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਨੋਟਿਸ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਮੇਟੀ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ" ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

7. ਜੇ ਰਿਪੋਰਟ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਗਲਤ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਪੈਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

8. ਪੈਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆਂ/ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬੇ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ।

9. ਜਾਂਚ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ, ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਤੀ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦਾਅਵਾ ਝੂਠਾ ਜਾਂ ਜਾਅਲੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ/ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

10. ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਆਖਰੀ ਮਿਤੀ

ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜਾਂ ਉਸ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬੇ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ/ਸਰਪ੍ਰਸਤ/ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਦਾਖਲਾ ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਿਰਫ ਆਰਜ਼ੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ।

11. ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਅੰਤਿਮ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸਿਰਫ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ।

12. ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

13. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗੀ। ਜੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ/ਵਿਭਿੰਨ ਪਟੀਸ਼ਨ/ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਪੀਲ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਆਰਟੀਕਲ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ।

14. ਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬਾ ਝੂਠਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ/ਸਰਪ੍ਰਸਤ/ਉਮੀਦਵਾਰ 'ਤੇ ਝੂਠਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨੈਤਿਕ ਪਤਨ, ਰਾਜ ਜਾਂ ਸੰਘ ਦੇ ਅਧੀਨ ਚੋਣਵੇਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਜਾਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਲਈ ਅਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

15. ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਗਲਤ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਖਲਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨਾਲ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ

ਨਿਯੁਕਤੀ. ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਆਦਿ। ਦਾਖਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਾਖਲਾ/ਨਿਯੁਕਤੀ ਰੱਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਕਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਸੁਚਾਰੂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਰਾਜ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ।

10. ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸੰਬੰਧਤ ਰਾਜ ਐਕਟ, ਭਾਵ 2000 ਐਕਟ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ 18.10.2001 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਲਈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਤੀ ਵੈਧਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਐਕਟ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 6, ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 9 ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਤਿਆਰ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। –

ਸੈਕਸ਼ਨ 6-ਪੜਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਤਸਦੀਕ

(1) ਸਰਕਾਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ, ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀਆਂ ਜਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੇ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(2) ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਗੈਰ-ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਕਬੀਲਿਆਂ (ਵਿਮੁਕਤਾ ਜਾਤੀਆਂ) ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ, ਅਜਿਹੇ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

(3) ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ, ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉੱਦਮਾਂ, ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਥਾਰਟੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸਰਕਾਰ, ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ, ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉੱਦਮਾਂ, ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਵੇਗੀ।

(4) ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗੀ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 7-ਝੂਠੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨਾ

(1) ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਗ਼ੈਰ-ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਕਬੀਲਿਆਂ (ਵਿਮੁਕਤਾ ਜਾਤੀਆਂ), ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਝੂਠਾ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ, ਕਬੀਲਿਆਂ ਜਾਂ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਮੰਗ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗਾ।

(2) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਅੰਤਿਮ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 9-ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ, ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ।

(1) ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ, ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1908 ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਅਰਥਾਤਃ-

(ਏ) ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਹੁੰ' ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ;

(ਬੀ) ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ;

(ਸੀ) ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ;

(ਡੀ) ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਜਨਤਕ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ

(ਈ) ਗਵਾਹਾਂ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਰੀਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ/ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਮੰਗਣ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ 9 ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1908 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

11. ਉਪਰੋਕਤ 2000 ਐਕਟ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਨੇ 'ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ' ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ।

ਡੀਨੋਟੀਫਾਈਡ ਕਬੀਲੇ (ਵਿਮੁਕਤਾ ਜਾਤੀਆਂ) ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲੇ, ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ (ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ) ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਿਯਮ, 2012 '(ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ' 2012 ਨਿਯਮ 'ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਨਿਯਮ 13, ਨਿਯਮ 14 ਅਤੇ ਨਿਯਮ 17 ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। –

ਨਿਯਮ 13-ਚੌਕਸੀ ਸੈੱਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਮੁੱਦੇ

(1) ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਜ਼) ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਿਤ, ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਕਬੀਲਿਆਂ (ਵਿਮੁਕਤਾ ਜਾਤੀਆਂ) ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ-

(ਏ) ਸਥਾਈ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ' ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾ ਕੇ; ਜਾਂ

(ਬੀ) ਸਥਾਨਕ ਸਵੈ-ਸਰਕਾਰ, ਪੁਲਿਸ ਪਾਟਿਲ ਆਦਿ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਬੰਧਤ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਕੇ। ਜਾਂ

(ਸੀ) ਬਿਨੈਕਾਰ ਜਾਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ, ਉਮਰ, ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ, ਕਿੱਤਾ, ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀਆਂ (ਮੌਜੂਦਾ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ) ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ; ਜਾਂ

(ਡੀ) ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਿਤ, ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਕਬੀਲਿਆਂ (ਵਿਮੁਕਤਾ ਜਾਤੀਆਂ) ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਮਾਨਵ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਨਸਲੀ (ਮਾਨਵ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਨਸਲੀ ਸਬੰਧਾਂ) ਜੈਨੇਟਿਕ ਗੁਣਾਂ ਸਮੇਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ।

ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ; ਜਾਂ

(ਈ) ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਂ ਮਾਲੀਆ ਜਾਂ ਸਕੂਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ।

(2) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਉਪਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ,

(ਏ) ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਅੰਤਿਮ ਟਿੱਪਣੀ ਜਾਂ ਰਾਏ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਜਾਂਚ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ, ਗੈਰ-ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਕਬੀਲੇ (ਵਿਮੁਕਤਾ ਜਾਤੀਆਂ) ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲੇ, ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ;

(ਬੀ) ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਾਏ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ, ਗੈਰ-ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਕਬੀਲੇ (ਵਿਮੁਕਤਾ ਜਾਤੀਆਂ) ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨਿਯਮ 14-ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਤਸਦੀਕ

ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਤੋਂ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਅਪਣਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ (ਵਿਮੁਕਤਾ ਜਾਤੀਆਂ), ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਿਆਂ, ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਫਾਰਮ-3 ਅਤੇ ਫਾਰਮ-17 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਫਾਰਮ-16 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੇਗਾ; ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਫਾਰਮ-3 ਅਤੇ ਫਾਰਮ-19 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਫਾਰਮ-18; ਚੋਣ ਲਈ ਫਾਰਮ-3 ਅਤੇ ਫਾਰਮ-21 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਫਾਰਮ-21

ਉਦੇਸ਼; ਜਾਂ ਫਾਰਮ-22 ਫਾਰਮ-3 ਅਤੇ ਫਾਰਮ-23 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਬੰਧਤ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਵੈਧਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਮੇਂ ਸਿਰਃ

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ, ਦੂਜੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਤੀ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਤਸਦੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਨਿਯਮ 17-ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ।

(1) ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ, ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

(2) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਜਾਂ ਬਿਨੈਕਾਰ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜੋ ਛੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ' ਤੇ ਦਾਅਵੇ ਜਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਉਪਲਬਧ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(3) ਅਧੂਰੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(4) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਜਾਂ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀਆਂ ਤਰੀਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ।

(5) ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਰੋਜ਼ਨਾਮਾ ਸਵੈ-ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਨ ਕੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

(6) ਜੇ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ, ਬਿਨੈਕਾਰ ਜਾਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ 'ਤੇ

ਕੋਡ ਆਫ਼ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1908 ਦੇ ਆਰਡਰ 18 ਰੂਲ 4 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਕਬੀਲਿਆਂ (ਵਿਮੁਕਤਾ ਜਾਤੀਆਂ) ਜਾਂ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਿਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਫਾਰਮ-20 ਵਿੱਚ ਵੈਧਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗੀ।

(7) ਜੇ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1908 ਦੇ ਆਰਡਰ 18 ਰੂਲ 4 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਨੈਕਾਰ ਜਾਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਅਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਜਾਂ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਕਬੀਲਿਆਂ (ਵਿਮੁਕਤਾ ਜਾਤੀਆਂ) ਜਾਂ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਿਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਜਾਂ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਢੁਕਵੀਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗੀ।

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੌਕਸੀ ਜਾਂਚ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰੇਗੀ।

(8) ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਛੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ' ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਉਚਿਤ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(9) ਸਬੰਧਤ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਖੇਤਰੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਚੌਕਸੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(10) ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੇ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਜਾਂ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਕਬੀਲਿਆਂ (ਵਿਮੁਕਤਾ ਜਾਤੀਆਂ) ਜਾਂ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਿਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜਾਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਜਾਂ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫਾਰਮ-24 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸਕੈਨ ਕੀਤੀ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ ਕੇ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। (ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ)

(11) (i) ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੇ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਬਾਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਏਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਜਾਂਚ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੇ ਨਾਲ ਫਾਰਮ-25 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ;

(ii) ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਲਿਖਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ, ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅੰਤਮ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਜਾਂ ਲਿਖਤੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(iii) ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ,-

(ਏ) ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਦਰ' ਤੇ, ਇਸ ਦੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ, ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਫਾਰਮ-24 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਜਾਰੀ ਕਰੋ; ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਕੈਨ ਕੀਤੀ ਕਾਪੀ (ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ) ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ ਕੇ, ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਓ।

(ਬੀ) ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ

ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਇਹ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਪਾਸ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੂਲ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਜਾਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੇ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ;

(ਸੀ) ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਮੰਨਣ ਉੱਤੇ, ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉੱਤੇ "ਰੱਦ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ" ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸਕੈਨ ਕੀਤੀ ਕਾਪੀ (ਇਲੈਕਟ੍ਰੌਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ) ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ ਕੇ ਅੱਗੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ

(ਡੀ) ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਵੇਗਾ;

(ਈ) ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਤਭੇਦ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਆਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ, ਅਸਹਿਮਤ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਆਦੇਸ਼ ਲਿਖੇਗਾ;

(ਐੱਫ) ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਆਦੇਸ਼ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਰੋਜ਼ਨਾਮਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(12) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਬਿਨੈਕਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ ਅਤੇ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਐਂਟਰੀਆਂ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ' ਤੇ, ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਉਲਟ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ।

(13) ਜੇ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਝੂਠੀ ਜਾਂ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਅਤੇ 12 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਵੀ ਕਰੇਗੀ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਬੰਧਤ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਵੇਗੀ।

12. 2000 ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 13 (ਬੀ) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਤਸਦੀਕ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਸਦੀਕ ਲਈ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ 13 (2) (ਬੀ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਅਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਾਏ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਿਯਮ 17 (6) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਫਾਰਮ-20 ਵਿੱਚ ਵੈਧਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਿਯਮ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਦੁਆਰਾ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤਸਦੀਕ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ, 2000 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 (2) ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅੰਤਮਤਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਅੰਤਮ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਉਕਤ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

13. ਹੁਣ ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜ੍ਹਦਿਆਂ, ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਦੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮਿਤੀ 03.11.2017 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਅਰਥਾਤ (i) ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਆਫ਼ ਆਰਟਸ, ਸਾਇੰਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਅਤੇ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਦਾ ਦੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ 'ਸਿੱਖ-ਚਮਾਰ' ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ; ਅਤੇ (ii) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੜ੍ਹਦਾਦਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 1932 ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਉਸ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ 1950 ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਪਰਵਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਜਾਤੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਨੂੰ 'ਮੋਚੀ' ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਸਾਰਣੀ ਦਾ ਵੀ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਕਤ ਤੱਥ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸਕੁਐਡ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸਾਈਟ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸੱਚਾਈ/ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ 'ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ' ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ' ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਾ ਤਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸਿੱਟੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ, ਤਾਂ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਜੋ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਲੱਭਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ?

14. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜੋੜ ਅਤੇ ਤੱਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਤੀ ਵੈਧਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਮਨਘੜਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ, ਧਿਰਾਂ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਈਆਂ, ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ' ਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਜਾਂਚ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਦਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 11.02.2014 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਸੱਲੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਾਏ ਬਣਾਈ ਕਿ ਉਕਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਸਬੂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਅਸਲ ਰਜਿਸਟਰ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਮੰਨਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਦਾ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

16.11.1946. ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜਾਂ ਲਿਖਤੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਕਤ ਕਾਲਜ ਦੇ ਉਪ-ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਅਸਲ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਆਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਥੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਬਿਨੈਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਪੱਖਪਾਤੀ ਜਾਂ ਅਨੁਕੂਲ ਪਹੁੰਚ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਉਪ-ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਸੈਕਸੈਮੀਨੇਸ਼ਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਵੱਲੋਂ ਅਸਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਜਿਸਟਰ ਦੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰ ਵਜੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦਾ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ।

15. ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲਈ ਤੱਥ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੇ ਆਪਣਾ ਦਿਮਾਗ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਿੱਟੇ' ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੋਵਿੰਗ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ? ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਸੰਸਥਾ ਵਰਗੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਟੇ ਇਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਵਿਗਾੜ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ/ਦ੍ਵੇ□ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

16. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਸਿੱਟਾ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ' ਤੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬੇਲੋੜੀ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬੋਝ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਤਰਕ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਦੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਪੀਲ ਦੇ ਦਾਦਾ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਸਾਲ 1932 ਦੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ. ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਜਿਸਟਰ ਉਪ-ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੀਖਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਖਰੀ ਦੋ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਸਿਆਹੀ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਖੁਦ ਰਜਿਸਟਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੰਨੇ ਦੀ ਰੰਗੀਨ ਫੋਟੋਕਾਪੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ।

ਅਤੇ ਉਕਤ ਸਬੂਤ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਕੇ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਾਲ 1932 ਦੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਲਟ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਕਥਿਤ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਇੱਕ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਲਈ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੀ ਜਾਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਰਾਧਾ ਅਦੁਕੀਆ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਦੀ ਪੋਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਦਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਕਤ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ. ਅਕੁਡੀਆ ਨੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦਾਦਾ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਦਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ. ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਕੁਡੀਆ ਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ 82 ਸਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ 55 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ' ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਉਕਤ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਲੱਭਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

17. ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਸਮੇਂ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਥਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੂਰੀ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੁਰਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ' ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਕੈਟਨਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਟਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਰਿੱਟ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਪੁੱਛਣ' ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਜਾਂ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੱਥ ਇਸ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗਲਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਚੁਣੌਤੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਜਾਂ ਉਚਿਤਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇ। ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਜਾਂ

ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਪੜਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ' ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਰੁਟੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

18. 'ਦਿਆਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੁਧੀਰ ਬਾਥਮ ਅਤੇ ਹੋਰ (2012) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 333' ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕੁਮਾਰੀ ਮਾਧੁਰੀ ਪਾਟਿਲ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਤੱਥ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਨਾਲ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਕੁਮਾਰੀ ਮਾਧੁਰੀ ਪਾਟਿਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਉਪਰੋਕਤ). ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਉਕਤ ਨਿਰੀਖਣ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦੀ ਰਿੱਟ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

19. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਪਚਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ/ਫੋਰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਗਲਤੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤੱਥ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। [ਦੇਖੋ ਸੈਂਟਰਲ ਕੌਂਸਲ ਫਾਰ ਰਿਸਰਚ ਇਨ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬੀਕਰਨ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ, 2023 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ 996-ਪੈਰਾ 51 ਅਤੇ 52; ਸਈਦ ਯਾਕੂਬ ਬਨਾਮ ਕੇ. ਐਸ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1964 ਐਸ. ਸੀ. 477-ਪੈਰਾ 7]। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ' ਇੰਡੀਅਨ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਬੈਂਕ '(ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸੰਬੰਧਤ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਵੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 17, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ –

17..... ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਠਿਤ ਤੱਥ ਲੱਭਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਤਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ' ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਕਾਫ਼ੀ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਰ 'ਤੇ ਵਾਰੰਟ ਦੇਣ ਲਈ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ' ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ ਜੋ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ ਜੋ ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਸੰਭਵ ਤੌਰ' ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ.....”

ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਾਏ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਲੱਭਤਾਂ ਨਿਯਮ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਹੈ।

20. 'ਮਾਹ' ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ। ਆਦਿਵਾਸੀ ਠਾਕੁਰ ਜਮਾਤ ਸਵਰਕਸ਼ਣ ਸਮਿਤੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ' ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਸਬੰਧ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਸਬੰਧ ਟੈਸਟ ਇੱਕ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਲਿਟਮਸ ਟੈਸਟ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਯੰਤਰਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯਮਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਸਦੀਕ ਲਈ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 17 (7) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੜਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਨੂੰ ਭੇਜ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਨੂੰ ਨਾ ਭੇਜਣ ਸੰਬੰਧੀ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ।

21. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਇੱਕ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਇੱਕ ਹਵਾਲਾ ਬਿੰਦੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਤੀ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕੰਮ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਵੈਧਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 4 (3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਹਾਇਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 13 (2) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।"

22. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਡੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਘੁੰਮਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਸਥਾਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 13 (2) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਨਪੁਟਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਤੱਥ ਲੱਭਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲੈਸ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਮੰਚ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12,17 ਅਤੇ 18 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਤੱਥ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

23. ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ/ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਹੋਰ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ/ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਸੁਣਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ' ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ।

24. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਲਈ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਦਲੀਲ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਉਪ-ਜਾਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 'ਮੋਚੀ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 'ਮੋਚੀ' ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਐਂਟਰੀ 11 ਵਿੱਚ 'ਮੋਚੀ' ਜਾਤੀ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ' ਮੋਚੀ 'ਜਾਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ 'ਮੋਚੀ' ਲਈ ਸੀ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਐਂਟਰੀ 11 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਮੋਚੀ' ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। 25. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਥੇ ਉੱਪਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 03.11.2017 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਣ, ਦਾ ਵੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਿਰਲੇਖ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇਃ ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾਃ

ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Advocate Shifa Kler